

Podaktivita 2.1: Koncept systému akreditácie MNO

Špecifiká systému akreditácie pre nadácie

Vypracovala nadácia SOCIA, partner projektu

Špecifická rola nadácií v neziskovom sektore

Nadácie ako jedna z právnych foriem neziskového sektora plnia vo vzťahu k nemu špecifickú úlohu – sú jeho „bankami“. Historicky nadácie vznikli ako osobitne vyčlenený majetok darcu - zakladateľa, ktorý sa mal používať v prospech konkrétneho verejne prospešného účelu určeného darcom. Funkciou správcu vyčlenenej základiny /nadačného imania bolo investovať/zveľaďovať ho, aby prinášalo výnosy. Verejne prospešné aktivity sa podporovali finančnými prostriedkami získanými z výnosov investovaného majetku.

Na Slovensku takýto základný model nadácie nemáme. Naše nadácie rozdeľujú finančné prostriedky, ktoré priebežne získavajú z domácich a zahraničných súkromných zdrojov a z asigovaných 2 % dane z príjmov, resp. 1,5 % od právnických osôb. V posledných rokoch sa viacero nadácií stalo správcami / sprostredkovateľmi verejných zdrojov zo zahraničia, konkrétne zo Švajčiarska, Nórska, Luxemburska a Islandu. Ani tieto prostriedky nemajú charakter základiny,. Majú charakter časovo a obsahovo definovanej dotácie pre cieľovú oblasť. Hodný pozornosti je nielen fakt, že rozdeľovanie verejných rozpočtových prostriedkov zverili tieto krajiny do správy nezávislých nadácií. Hodná pozornosti je aj vysoká miera spolupráce donora s nadáciou pri konkretizácii cieľov, cieľových skupín a oprávnených aktivít blokového grantu. Vďaka takýmto postupom si zahraniční donori priebežne overovali odbornosť, znalosť prostredia a kapacity nadácie zvládnuť riadenie blokového grantu.

Výsledky získané v hlavnej aktivite 1 národného projektu

V hlavnej aktivite 1 bola činnosť partnera – nadácie SOCIA - zameraná na identifikáciu predpokladov efektívnej spolupráce nadácií a verejnej správy na riadení finančných zdrojov z verejných rozpočtov. 1. etapa sa týkala vyhľadávania, zberu a analýze relevantných informácií o štruktúre nadácií z hľadiska riadenia grantových programov, o štruktúre ich záujmových združení a o záujme stať sa sprostredkovateľom verejných zdrojov od poskytovateľa k ostatným MNO. Štúdium legislatívy ukázalo, že delegovanie právomocí nie je možné pri spravovaní dotácií zo štátneho rozpočtu, ale je možné u finančných prostriedkov EK, z európskych štrukturálnych investičných fondov (EŠIF). Preto sme sa v ďalšej časti zamerali na popis procedúr, ktorými boli regulované finančné mechanizmy krajín EHP a Švajčiarska, ktoré podobne ako EŠIF prispievajú na rozvojové programy nových členských štátov EU. Krátko sme sa venovali regionálnej a lokálnej úrovni, pretože zastupiteľstvá môžu rozhodnúť o poverení iného subjektu správou dotácií z ich rozpočtu. Žiadny príklad hodný nasledovania sme však nenašli.

2. etapa sa týkala analýzy potrieb nadácií a verejnej správy pre “delegovanie riadenia globálnych grantov”. Potrebné informácie sme získavali dvoma spôsobmi: riadenými pološtandardizovanými rozhovormi s vysokými úradníkmi ministerstiev, ktorí majú na starosti riadenie EŠIF a skupinovými aj individuálnymi rozhovormi s predstaviteľmi komunitných, nezávislých národných a firemných nadácií. Zistili sme vysokú mieru nedôvery na oboch stranách. Na strane riadiacich orgánov je to obava delegovať právomoc na pre nich neznáme nadácie, na druhej strane je to obava nadácií z nesplnenia záväzku zjednodušenia administratívy zo strany štátu. Na oboch stranách sa však zvýšil podiel tých, ktorí odporúčali tento nástroj - globálne granty – odskúšať v praxi.

Model informačného systému z hľadiska nárokov na nadácie

Základným princípom fungovania otvoreného informačného systému MNO je slobodné rozhodnutie organizácií v otázke vstupu do systému. Dobrovoľnosť sa týka údajov, ktoré sú nad rámec povinností uložených zákonom. V súčasnom právnom systéme máme viacero zákonov, ktoré upravujú jednotlivé právne formy MNO. Rôznorodosť registrácie a evidencie z hľadiska foriem i obsahu evidovaných údajov, či povinnosti ich aktualizovať je taká veľká, že jedinými spoločnými údajmi sú názov organizácie a jej IČO. Všetky ostatné údaje podliehajú aktualizácii, ktorá nie je pre všetkých povinná. Nie tak u nadácií.

Podľa § 11 zákona č. 34/2002 Z. z. o nadáciách sa do registra nadácií zapisuje:

- a) **názov, sídlo a identifikačné číslo** organizácie,
- b) verejnoprospešný **účel**, ktorý nadácia podporuje,
- c) **meno a priezvisko** (názov), rodné číslo (identifikačné číslo organizácie) a trvalý pobyt (sídlo) **zakladateľa**,
- d) **hodnota a predmet nadačného imania** s uvedením
 1. sumy peňažných prostriedkov,
 2. nehnuteľností a ich trhovej ceny určenej znaleckým posudkom,
 3. hnuteľných vecí a ich ceny určenej znaleckým posudkom,
 4. cenných papierov a ich trhovej ceny,
 5. iných majetkových práv a peniazmi ocenených iných majetkových hodnôt ocenených znaleckým posudkom,
- e) **meno, priezvisko**, rodné číslo a adresu trvalého pobytu **správcu** nadácie.

V registri nadácií sa ďalej vyznačí

- a) vstup nadácie **do likvidácie**
- b) vyhlásenie **konkurzu**
- c) právny dôvod **výmazu** nadácie.

Súčasťou registra nadácií je zbierka listín, ktorú tvorí nadačná listina, zmluva o vytvorení nadačného fondu alebo rozhodnutie správnej rady o vytvorení nadačného fondu a výročná správa o činnosti a hospodárení nadácie (ďalej len "výročná správa")

Počnúc rokom 2014 sa **výročná správa spolu s účtovnou závierkou** neposiela registračnému miestu, ale na verejný portál finančnej správy.

Možné varianty včlenenia nadácií do informačného systému MNO sú ovplyvnené rozsahom zákonných povinností zverejňovať definovaný rozsah údajov o nadácii a jej slobodným rozhodnutím vložiť do systému ďalšie nepovinné údaje.

Prvý variant:

Základná úroveň pre všetky MNO, ktoré sa uchádzajú o verejné zdroje pre svoju činnosť, resp. majú záujem prezentovať otvorenosť svojich aktivít a hospodárenia. Čo z toho vyplýva pre nadácie:

1. V informačnom systéme budú základné identifikačné dáta nadácie zapísané v príslušnom registri a v súlade so zákonom o nadáciách v prípade zmeny musia byť aktuálne údaje zapísané do 15 dní; údaje registra sú dostupné pre verejnosť
2. Na základe údajov zapísaných v registri zainteresovaná /oprávnená osoba môže vyhľadať ďalšie údaje o nadácii v iných informačných systémoch (poisťovne, štátne orgány ...), aby overila plnenie zákonných povinností voči štátu; verejnosť nemá možnosť vstupovať do chránených údajov verejných inštitúcií, takže k týmto údajom sa nedostane
3. V základnom balíku informácií bude aj výročná správa a účtovná závierka nadácií, ktoré sú pre všetkých dostupné na portáli finančnej správy
4. V prípade, že príjem nadácie z 2 % je vyšší ako 3 320 EUR, má nadácia povinnosť zverejniť v Obchodnom vestníku na aký účel boli finančné prostriedky použité – údaje sú dostupné pre verejnosť.

Záver k 1. variantu:

Základná úroveň otvoreného informačného systému MNO neznamena pre nadácie žiadne ďalšie povinnosti, ani osobitné benefity. Vyžaduje však dôsledné dodržiavanie zákonov, ktoré upravujú termíny aktualizácie jednotlivých dát. Otázka dobrovoľnosti je pri tomto variante bezpredmetná.

Druhý variant:

Základná úroveň plus špecializované moduly otvoreného informačného systému. Neziskový sektor je veľmi rôznorodý, plní viacero funkcií a rol, z čoho vyplýva aj možná rôznorodosť špecializovaných nadstavbových modulov informačného systému. Takým môže byť napr. modul pre MNO, ktoré k výkonu svojich činností potrebujú špecifickú registráciu, akreditáciu, či povolenie od konkrétneho verejného orgánu podľa osobitných zákonov. Akú špecifickú potrebu majú nadácie ?

1. Precedens, ktorý sa udial s administrovaním blokových grantov nórskeho a švajčiarskeho mechanizmu, otvoril otázku novej funkcie nadácií. Bola deklarovaná potreba/ ponuka neziskového sektora podieľať sa na správe verejných rozpočtov štátu v prospech verejného dobra. Zo samotnej definície nadácie vyplýva jej špecifická úloha: podporovať iné subjekty pri výkone ich verejne prospešných aktivít. Vo vzťahu k verejným financiám nadácie doteraz vždy vystupovali len v roli prijímateľov týchto prostriedkov (s výnimkou nórskeho a švajčiarskeho fondov). Dnes ponúkajú verejnej správe svoje kapacity na administrovanie blokových grantov, u ktorých sa vyžaduje dobrá znalosť konkrétneho programu, jeho možných nositeľov i špecifické prvky daného územia.
2. Informácie, ktoré budú obsahom špecializačného modulu pre nadácie, majú zvýšiť dôveru verejných orgánov, potvrdiť dostatočné kapacity nadácie na zvládnutie delegovaných úloh, presvedčiť ich o vedomostiach a zručnostiach nadácií administrovať grantové programy. Pôjde

vždy o dobrovoľné rozhodnutie nadácie poskytnúť dáta pre špecifický nadačný modul, ktorý bude súčasťou otvoreného informačného systému MNO.

3. Je potrebné rozlišovať dva fakty: nie všetky nadácie poskytujú granty iným subjektom a nie všetky grantujúce nadácie majú záujem spravovať verejné zdroje. Špecializovaný informačný modul je určený pre tie nadácie, ktoré sa dobrovoľne rozhodnú naplňať ho aktualizovanými údajmi. Predpokladáme, že špecializačný modul budú vo väčšej miere naplňať nadácie, ktorých cieľom bude zvýšiť dôveryhodnosť a otvorenosť organizácie vo verejnosti. Aj z tohto dôvodu by mal byť tento modul prístupný verejnosti.

Záver k druhému variantu:

V prípade nadácií sa základný rozsah otvoreného informačného systému naplní samotným dodržiavaním zákonných povinností nadácie a informatizáciou existujúcich registrov a evidencií; ak **sa nadácia dobrovoľne rozhodne poskytnúť overiteľné údaje pre špecifický nadačný modul, navrhuje sa zverejňovať tieto údaje na webovej stránke organizácie. Navrhované ukazovatele špecifického nadačného modulu musia byť overiteľné druhou stranou. V osobitnej tabuľke sú uvedené ukazovatele pre nasledovné kritériá:**

- odbornosť v konkrétnej oblasti pôsobenia MNO,
- znalosť prostredia,
- skúsenosti z riadenia blokových grantov alebo skúsenosti z riadenia veľkých projektov,
- vyškolená a dostatočná administratívna kapacita ,
- finančná stabilita nadácie,
- transparentnosť riadenia a ďalšie indikátory.

Uvedené údaje špecifického modulu nie sú totožné s údajmi výročnej správy a účtovnej závierky, pretože majú prehľadne zachytávať vývoj nadácie za posledné tri až päť rokov a dopĺňať tým celkový profil nadácie. Navrhnutý rozsah údajov špecifického nadačného modulu je rovnaký pre nadácie, ktoré sa dobrovoľne rozhodnú vstúpiť do systému z dôvodu zvýšenia vlastnej transparentnosti a dôveryhodností ako aj pre tie, ktoré sa rozhodli uchádzať sa o rolu sprostredkovateľa globálneho grantu. Otázka otvorenosti špecifického modulu nadácií voči verejnosti je v tomto prípade bezpredmetná. Predmetom diskusie môže byť otázka odporúčanej frekvencie pre aktualizáciu údajov špecifického modulu.

Navrhnuté indikátory a ukazovatele budú ešte predmetom diskusie so zainteresovanými stranami ako aj predmetom odborného hodnotenia predovšetkým z hľadiska budúcich užívateľov systému ako aj z technologického a ekonomického hľadiska.

Príloha: Tabuľka špecifických indikátorov a ukazovateľov pre nadácie

